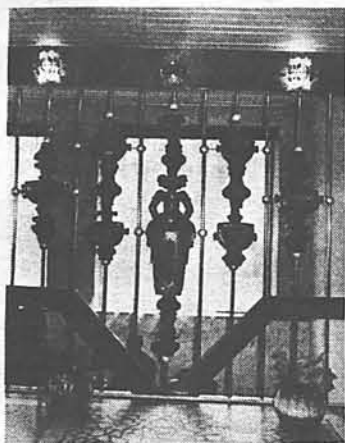

Голас Радзілы

№ 4 (2146)
25 студзеня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ПОДЗВІГ ВАЎКАВЫСКАГА МІЛІЦЫЯНЕРА

[«Мільёны Пятра Касілы»]
Стар. 3

АХВЯРАВАННІ ЗАМЕЖНЫХ СУАЙЧЫННІКАУ

[«Ад сэрца да сэрца»]
Стар. 4

ШТРЫХІ ДА БІЯГРАФІІ ПІСЬМЕННІКА

[«Адам Міцкевіч і
Навагрудчына»]
Стар. 6

І. ПРАЦЯГЛЫ час многія савецкія прадпрыемствы, іх кіраўніцтва сацыяльнае развіццё сваіх калектываў успрымалі, як нешта другараднае. У першую чаргу пільная ўвага надавалася выкананню вытворчых планаў. Ды хаця б выкананне на справе, а то, бывала, больш на паперы — у шматлікіх справаздачах, дакладах у міністэрскіх кабінетах.

Паступова лічбы — тоны, метры, штукі засланілі жывога чалавека, работніка, якому ўсё гэта і павінна было служыць. І вось, нарэшце, прадпрыемствы зацікавіліся, як рабочыя харчуюцца, дзе жывуць іхнія сем'і, ці здаровыя дзеці. І тады сталі расці новыя жылыя кварталы, дзіцячыя сады і школы, адкрывацца заводскія ці фабрычныя бальніцы, магазіны, сталовыя. Пра адну з іх — на вытворчым аб'яднанні «Інтэграл» у Мінску наш фотарэпартаж. Заканчэнне яго глядзіце на старонцы 3.

НА ЗДЫМКАХ: фрагмент Інтэр'ера сталовай; брыгада повароў, якія абслугоўваюць сталовую; у выбары меню дапамагае электроніка; адна з абедзенных залаў.

ПАДПІСАНЫ ДАГАВОР

ВАЛЮТУ ЗНАЙШЛІ НА ДАРОЗЕ

Грошы, як вядома, на дарозе не валяюцца. Валюта — тым больш. Аднак беларускія транспартнікі ўсё ж вырашылі яе там пашукаць. Праўда, не на выбойстай трасе, а на шляху супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі. І пошук ужо даў першыя вынікі. У Мінску падпісаны савецка-заходнегерманскі дагавор, які заключылі паміж сабой вытворцае аб'яднанне «Белмагістральаўтатранс», Усесаюзнае знешнегандлёвае аб'яднанне «Саюз-знештранс» і заходнегерманская фірма «Весотра».

Дагавор прадугледжвае стварэнне ў беларускай сталіцы сумеснага транспартна-экспедыцыйнага прадпрыемства — першага ў рэспубліцы міжнароднага камерцыйнага прадпрыемства на перавозцы грузаў і іх экспедыраванню. Аплата за транспартныя паслугі будзе праводзіцца ў канверсуюмай валюце.

Прадпрыемства ўжо закліла 18 новых машын маркі МАЗ-МАН. Сур'ёзна падыходзіць кампаніяны і да падбору кадраў — вадзіцеляў набіраюць па конкурсу. Прычым улічваецца не толькі іх прафесіянальнае падрыхтаванасць.

ГАСТРОЛІ

НА МАСКОЎСКОЙ СЦЭНЕ

На прадстаўленне народнай драмы «Крык на хутары» («Страсці па Аўдзею») маладога беларускага пісьменніка У. Бутрамева запрасіў Масквічоў і гасцей сталіцы Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. На працягу трох дзён знаёміліся яны са спектаклем, пастаўку якога ажыццявіў лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, галоўны рэжысёр тэатра Валерый Раеўскі. Многія ведаюць яго як вучня Юрыя Любімава і сур'ёзнага спектакля «Пугачоў», створанага на сцэне Маскоўскага драматычнага тэатра на Таганцы.

У спектаклі беларускага тэатра заняты як вядучыя артысты, так і маладыя. Ім удалося ўзнавіць драматычны падзеі, што адбываліся ў Беларусі ў 1929 годзе, перадаць асабістую драму простага хутараніна, які імкнецца сумленна жыць і працаваць.

Беларуская група прыехала ў Маскву на запрашэнне Дзяржаўнага тэатра дружбы народаў, а сваю праслаўленую сцэну ў праездзе Мастоцкага тэатра прадставіў ёй Мастоцкі тэатр імя Чэхава. Варта яшчэ дадаць, што спектакль «Крык на хутары» быў прызнаны лепшым на фестывалі драматычных тэатраў Беларусі ў 1989 годзе.

МІЖНАРОДНАЯ ДАПАМОГА

І ЗНОЎ ЭКСПЕРТЫ

У рэспубліку прыбыла група экспертаў Міжнароднай лігі таварыстваў Чырвонага Крыжа. Мэта іх прыезду — абследаванне экалагічнага і сацыяльнага становішча ў раёнах, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Зусім нядаўна грамадскасць рэспублікі была азнаёмілена з заключэннем кампетэнтнай камісіі Сусветнай арганізацыі аховы здароўя. З чым звязаны візіт у Беларусь чарговай групы спецыялістаў з розных краін? Справа ў тым, што вельмі марудна рэалізуецца Комплексная рэспубліканская праграма па ліквідацыі вынікаў аварыі, а псіхалагічная атмасфера ў пацярпелых раёнах абвастрылася. У Цэнтральны Камітэт таварыстваў Чырвонага Крыжа СССР паступаюць пісьмы ад грамадзян Гомельскай і Магілёўскай абласцей з просьбай аказаць дапамогу ў лячэнні розных захворванняў. Вось чаму савецкі Чырво-

ны Крыж звярнуўся ў Міжнародную лігу за гуманітарнай дапамогай. Паскорыў візіт экспертаў і зварот грамадскіх і рэлігійных арганізацый БССР да сусветнай грамадскасці.

У складзе экспертнай групы дырэктар інстытута медыцынскай радыялогіі з ФРГ Келерэр, кіраўнік аддзела сацыяльнай псіхіятрыі з Нідэрландаў прафесар Гіл, прадстаўнік шведскага Чырвонага Крыжа Персан.

Адбылася сустрэча ў Савецкі Міністраў БССР. Затым эксперты адправіліся ў паездку па пацярпелых раёнах Магілёўскай і Гомельскай абласцей.

ПРЫВЫКАЕМ ДА НОВАГА

КАРАМЕЛЬ І ДОЛАРЫ

Спачатку прэстыжная шылда «Сумеснае аўстрыйска-савецкае прадпрыемства» на фасадзе гэтага будынка здаецца выпадковай, неспраўдлай. Прыгожы, але зусім невялікі, нахвостат фермы, цэх. Адрозны ж за плотам пачынаюцца вясковыя хаткі. Словам, нічога надзвычайнага. І ўсё ж ніякай памылкі няма. Менавіта калгас «Кастрычнік» на Гродзеншчыне стаў дзелявым партнёрам аўстрыйскай фірмы «Рудольф Рыглер». Створанае імі сумеснае прадпрыемства «Астра» спецыялізуецца на выпуску цукерак, кандытарскіх вырабаў, сухога марожанага.

Прадпрыемства гэта сапраўды унікальнае. Бо да апошняга часу заходнія бізнесмены лічылі за лепшае мець справу з агракамбінатамі і заводамі. Лічылася, што чым буйнейшае прадпрыемства, тым больш у яго магчымасці выканаць дагаворныя абавязальнасці, тым меншая небяспека банкруцтва сумеснага дзецішча. Фірма «Рудольф Рыглер» першай парушыла гэтую традыцыю, запрасіўшы супрацоўнікаў звычайнай сярэдняй калгас.

Рызыкавала фірма, рызыкавала і гаспадарка, якая ўзяла на сябе няпростыя абавязальнасці. Дагавор патрабаваў ад яе менш чым за паўгода пабудаваць усе вытворчыя памяшканні. Ва ўмоўлены тэрмін цэх, які адпавядае самым жорсткім патрабаванням заходніх тэхналогій, быў гатовы. Зманціраваць абсталяванне, навучыць рабочых дапамаглі спецыялісты з Аўстрыі. Напярэдадні Новага года першыя карамелі з маркі «Астра» з'явіліся на прылаўках беларускіх магазінаў, у бліжэйшы час пачнецца іх адпраўка заказчыкам у краінах Заходняй Еўропы.

Ад міні-прадпрыемства яго ўладальнікі атрымаюць зусім не міні-прыбытак. Для калгаса рэальнымі сталі закупкі камп'ютараў, племянной жывёлы, тавараў народнага спажывання, найноўшага абсталявання для перапрацоўкі сельгаспрадукцыі. І аўстрыйскім гаспадарам «Астра» прыносіць не толькі доларавыя дывідэнды. Супрацоўніцтва з беларускім калгасам адкрывае ім прамую дарогу на савецкі рынак. Пераканаўшыся ў магчымасцях «Рудольфа Рыглера», перагаворы аб супрацоўніцтве з фірмай пачалі яшчэ некалькі гаспадарак. Размова ідзе пра стварэнне ў Беларусі цэлай сеткі сумесных прадпрыемстваў, якія выпускаюць дзесяткі назваў сельгаспрадукцыі. А пачыналася ўсё са звычайнай карамелі...

ПАДПІСАНЫ ПРАТАКОЛ

КАЛІ ПЕРАКЛАДЧЫК НЕ ПАТРЭБНЫ

Не эфектным, а эфектыўным назваў сумесны пратакол аб культурным абмене паміж Сацыялістычнай Рэспублікай Славенія і Беларуссю на дыялогі і яго падпісанне ў Мінску кіраўнік славенскай дэлегацыі дырэктар Інстытута па міжнароднаму навуковаму, тэхнічнаму, асветніцкаму і культурнаму супрацоўніцтву Франц Раздзешэц. У гэтым дакуменце абодва бакі адмовіліся ад

такіх традыцыйных у мінулым мерапрыемстваў, як фестывалі і Дні культуры, сканцэнтраваны ўвагу на прамых кантактах паміж творчымі калектывамі дзвюх рэспублік.

Закранаючы ролю культуры ў складаных працэсах абнаўлення, што адбываюцца ў СССР і СФРЮ, удзельнікі дыялогі падпісалі пратакол падкрэсліваў актуальнасць закліку «Прыгасоўваць выратуе свет», які стаў своеасаблівым дэвізам новай праграмы супрацоўніцтва. Ёю прадугледжаны ўдзел беларускіх спевакоў у пастаўках Люблінскай оперы, узаемныя гастролі драматычных тэатраў, балетных труп, абмен узорамі нацыянальнай харэаграфіі, рэжысёрамі і сцэнографамі, музычнымі і харавымі калектывамі. Ва ўніверсітэтах Мінска і Любліны будуць арганізаваны курсы лекцый славенскай і беларускай моў.

ПЯЦІГОДКА: ПРАМЕЖНАВЫ ФІНІШ

У ЛЮСТЭРКУ СТАТЫСТЫКІ

Дзяржаўны камітэт БССР па статыстыцы падвёў напярэдняе вынікі эканамічнага і сацыяльнага развіцця рэспублікі ў 1989 годзе і за чатыры гады пяцігодкі. Аб чым яны гавораць?

Асноўныя планавыя заданні мінулага года выкананы. Валавы грамадскі прадукт узрос на 4,2 працэнта і склаў 68,7 мільярда рублёў. Галоўная крыніца росту народнага дабрабыту — нацыянальны даход у мінулым годзе павялічыўся на 4,8 працэнта і склаў 27,4 мільярда рублёў (у фактычных цэнах), або на 2 680 рублёў на душу насельніцтва.

Фонд аплаты працы работнікаў, занятых у народнай гаспадарцы, павялічыўся ў 1989 годзе на 8 працэнтаў і за чатыры гады — на 30 працэнтаў, або на 2,9 мільярда рублёў. Сярэднемесячная грашовая зарплата рабочых і служачых у народнай гаспадарцы ў мінулым годзе складала 224 рублі супраць 173,7 рубля ў 1985 годзе, аплата працы калгаснікаў у грамадскай гаспадарцы — адпаведна 205 супраць 154,9 рубля. Насельніцтва атрымала з грамадскіх фондаў спажывання 6,7 мільярда рублёў, што амаль на 500 мільёнаў рублёў (7,6 працэнта) больш, чым у 1988 годзе.

Мерапрыемствамі па павышэнню жыццёвага ўзроўню людзей ахоплена прыкладна 3 мільёны чалавек. У прыватнасці, павышаны стаўкі зарплат і пенсійнага забеспячэння ў сферы народнай адукацыі, праводзіцца паэтапнае павышэнне зарплат работнікаў аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння.

Паскорыліся тэмпы будаўніцтва жылля і аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння. За чатыры гады пяцігодкі за кошт сродкаў дзяржавы, прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў уведзена жылых дамоў на 24 працэнта больш, чым за адпаведны перыяд адзінаццатай пяцігодкі, а ў калгасах і саўгасах — у паўтара раза. Капітальныя ўкладанні ў невятворчую сферу павялічыліся супраць аналагічнага перыяду адзінаццатай пяцігодкі на 64 працэнта, у вытворчую — на 26 працэнтаў.

У мінулым годзе сярэднедушавае спажыванне мяса і мясапрадуктаў складала 73 кілаграмы, малака і малочных прадуктаў 421 кілаграм, яек — 327 штук, агародніны — 86 і бульбы — 185 кілаграмаў. Выпуск спажывецкіх тавараў павялічыўся на 6,3 працэнта і склаў 19,2 мільярда рублёў у рознічных цэнах. У разліку на рубель зарплат у 1989 годзе выраблена тавараў на 2 рублі і 12 капеек, у тым ліку на неспецыялізаваных прадпрыемствах — на 86 капеек.

Прыкметна ўзрос аб'ём рознічнага тавараабароту дзяржаўнага і кааператыва гандлю. На 100 сем'яў прыпадала 96 тэлевізараў, 84 халадзільнікі, 58 пральных машын, 43 электрапыласосы, 18 матацыклаў і мотаролераў, 71 веласіпед і мапед. Нягледзячы на павелічэнне продажу, дэфіцыт на многія вырабы застаўся. З паўтара мільярда рублёў прыросту тавараабароту за 1989 год 241 мільён рублёў атрыманы за кошт росту рознічных цэн.

Адстае ад запатрабаванняў развіццё сферы платных паслуг, хоць іх аб'ём у разліку на аднаго жыхара ўзрос за чатыры гады са 152 да 236 рублёў. Даходы насельніцтва ў мінулым годзе павялічыліся на 12, а за чатыры гады пяцігодкі — на 37 працэнтаў. Сума ўкладаў насельніцтва ва ўстанавы ашчадбанка павялічылася за мінулы год на 1,8 мільярда рублёў, а за чатыры гады — на 5,6 мільярда рублёў і складала на 1 студзеня 1990 года 15,2 мільярда рублёў.

Прадукцыйнасць працы ў прамысловасці ўзрасла на 5 працэнтаў, а ў грамадскім сектары сельскай гаспадаркі на 5,1 працэнта. Паказчык сярэднегадавой колькасці работнікаў, занятых сельскагаспадарчай вытворчасцю, скараціўся за мінулы год на 35 тысяч чалавек (3 працэнта). У 1989 годзе выкананы планы дзяржаўных закупак усіх відаў прадукцыі земляробства і жывёлагадоўлі, акрамя льновалакна, а за чатыры гады — за выключэннем бульбы і льновалакна. Разам з тым з-за зніжэння колькасці сельскіх жыхароў захоўваецца тэндэнцыя змяншэння пагалоўя жывёлы на падвор'ях у сялян і вытворчасці прадукцыі жывёлагадоўлі.

У мінулым годзе праводзіўся Усесаюзна перапіс насельніцтва. Колькасць насельніцтва рэспублікі складала 10,2 мільёна чалавек, з якіх у гарадах жыве 6,7 мільёна, а ў сельскай мясцовасці — 3,5 мільёна чалавек. У параўнанні з напярэдням перапісам колькасць гараджан павялічылася на 1,4 мільёна чалавек, а колькасць сельскага насельніцтва зменшылася на 776 тысяч чалавек.

У бліжэйшы час Дзяржкамстат БССР падвядзе поўныя вынікі развіцця эканомікі рэспублікі.

Праграма «Імпекард-Д» распрацавана Беларускім навукова-даследчым інстытутам кардыялогіі сумесна з савецка-амерыканскім прадпрыемствам «Дыялог». Яна дае магчымасць вызначаць практычна ўсе параметры цэнтральнай гемадинамікі чалавека: ударны аб'ём сэрца, агульнае пе-

рыферычнае супраціўленне, тып кровазвароту і іншыя паказчыкі. Прычым займаюць усе гэтыя абследаванні вельмі кароткі час. Атрыманыя ж у выніку даныя садзейнічаюць рацыянальнаму падбору лекавых прэпаратаў для лячэння гіпертанічнай і ішэмічнай хваробы сэрца. Праграма

«Імпекард-Д» укаранёна ўжо ў Магілёўскім абласным урачэбна-фізікультурным дыспансеры і абласной бальніцы. Працуюць з ёю і ўрачы навукова-даследчага інстытута кардыялогіі Мінска. НА ЗДЫМКАХ: абследаванні пацыента праводзіць медыстра кабінэ-

та функцыянальнай дыягностыкі Магілёўскага абласнога ўрачэбна-фізікультурнага дыспансера Людміла ДЫШЧАНКА; такія распаўсюджаныя вынікі абследавання цэнтральнай гемадинамікі атрымлівае кожны наш пацыент, гаворыць урач-кардыёлаг Яўген ЯНАВІЦКІ.

ГІСТОРЫЯ Ў ЛЁСАХ

МІЛЬЁНЫ ПЯТРА КАСІЛЫ

Зараз наша нядаўняя гісторыя краіны і народа — рэвалюцыя, сталінскі перыяд, Вялікая Айчынная, так званы «застой» — даследуюцца многа і скрупулёзна. За гэта дзякуй тым, хто вядзе такую работу: мільёнам людзей яны сапраўды адкрылі вочы на многія многія падзеі. І, на жаль, высветлілася: шмат з таго, чым нас заклікалі ганарыцца, на самай справе было не вартае пашаны. Але як не бывае ў жыцці толькі радасці або смутку, так і ў гісторыі няма аднаго колеру — чорнага ці ружовага. Сапраўды, нямаю калясаў у ёй аказаліся на гліняных нагах, а каралёў — голымі. Тым больш вартыя павягі і памяці людзі, якія пры самых складаных перыпетых у грамадстве здолелі застацца на вышыні. Сітуацыі ж здараюцца розныя. Бывае нават так, што, у іншых умовах звычайныя, прыстойнасць і сумленнасць у экстрэмальных момантах ўзнікаюцца да ўзроўню сапраўднага гераізму.

У алным з нядаўніх нумароў «Голасу Радзімы» змешчаны фотарэпартаж з невялікага беларускага гарадка Ваўкавыска. Калі наш фотакарэспандэнт збіраўся туды ехаць, мы папясцілі яго зайсці да Пятра Касілы, які там жыве. Але Пётр Іванавіч, чалавек нельмі пажылы, хва-рэў. Сфатаграфаванне яго не ўдалося. Гісторыя ж былога міліцыянера заслугоўвае таго, каб прыгадаць яе і яшчэ раз аддаць належнае Пятру Іванавічу.

Лішчэ другога чэрвеня 1941 года старшыня міліцыі Пётр Касіла і яго напарнік

Павел Семянчук неслі службу па ахове аддзялення Дзяржбанка ў Ваўкавыску. Дзяжурны ў ноч, а зранку, здаўшы пост, збіраліся дахаты. Пятра ў недалёкай вёсачцы чакалі жонка і трое малых дзяцей: малодшаму не было яшчэ і года. Але тая раніца рэзка змяніла планы не толькі маладога міліцыянера, але і ўсёй краіны, нават свету — гітлераўскія войскі перайшлі граніцу Савецкай дзяржавы. Пра першыя гадзіны Вялікай Айчыннай вайны сёння напісана нямаю ўспамінаў. Тая дні далі прыклады як незвычайнай мужнасці, гераізму, так і здрады, баялівасці, раўнадушша. Усё тады пераплялося ў адзін клубок: страх за блізкіх і за сябе, разгубленасць, нянавісць да ворага, самаахвярнасць. Для Пятра Касілы і Паўла Семянчука на галоўны план выйшла пачуццё адказнасці і абавязку: на іхніх руках аказаліся некалькі мільёнаў дзяржаўных грошай. Ва ўсе вярты грошы былі тым выпрабавальнікам, той спакусай, якімі правяраліся самыя глыбінныя маральныя ўстоі чалавечай душы.

Ужо ў першыя гадзіны начальнік мясцовага райаддзела міліцыі са сваімі супрацоўнікамі прынялі бой з нямецкім дэсантам. Адтуль ніхто з іх не вярнуўся. Недзе адразу ж знік, схаваўся кіраўнік банка. К поўдню ў банк нарэшце прыйшлі галоўны бахгалтар і інкасатар. Усе разам вырашылі: грошы трэба вывозіць у Мінск. Пад бамбёжкай Касіла спыніў на шашы грузавік. На ім і выправіліся ў дарогу.

Шлях быў неймаверна цяжкі: судэльны паток бежанцаў, а над імі фашысцкія самалёты, якія расстрэльвалі людзей амаль ці не ва ўпор.

Праз некаторы час Касіла з Семянчуком заўважылі, што бахгалтар, інкасатар і шафёр паціху пра нешта паміж сабой перагаворваюцца. Хутка ўсё стала зразумелым.

— У машыне шэсць мяшкоў грошай. Кожнаму — па мяшку, а шосты — спаліць разам з грузавіком. І ўсе — у розныя бакі: ратуйся, хто як можа. Скажам: разбамбілі немцы ў час налёту.

...Невялікае высвятленне адносінаў, і Касіла ўжо хацеў верыць, што ў яго спадарожнікаў была мінутная слабасць, нейкае памутненне розуму ад страху. Але літаральна праз некалькі гадзін, у час прыпынку (нібыта нешта з матарам здарылася), уцёк-такі шафёр. Астатніх падабралі дзве машыны з салдатамі. Потым уцяклі і бахгалтар з інкасатарам. Гледзячы на такія справы, камандзір групы салдат здаў Касілу з Семянчуком у Стоўбцах у міліцыю. Там збіраліся суткі. Але нарэшце высветлілі ўсё. Знайшлася і другая машына, і другі шафёр, М. Уліцкі, які і давёз міліцыянераў з іхнімі мільёнамі да Мінска. Ды сталіца ўжо ляжала ў руінах...

Далейшы шлях пралёг у Магілёў. Там здолелі знайсці адказных за грошы людзей і па выдадзенаму ім накіраванню здалі ў Шклове 2 мільёны 584 тысячы рублёў. Але амаль дэтэктыўная гісторыя з мільёнамі на гэ-

тым не скончылася.

У 1944 годзе Пётр Іванавіч працаваў у Крычаве. Там яго і паклікалі да следчага, які спытаўся, чаму ён, Касіла, і Семянчук кінулі машыну і грошы на дарозе, і маўляў, каб не галоўны бахгалтар, загінулі б шэсць мяшкоў з грашыма, Пётр Касіла атарапеў. Добра, што хаваў колішні акт аб здачы грошай у банк. Калі б не тая папера, немаведама, чым усё скончылася б.

Не пазбег пакарання і ваўкавыскі кіраўнік банка. А вось Павел Семянчук сумленна жыў, мужа і загінуў: ужо пасля перамогі, у баях з бандытскімі фарміраваннямі, якіх нямаю развясці па лясках у першыя гады пасля вайны. Змагаўся з бандытамі і П. Касіла, медаль тады атрымаў «За баявыя заслугі», а яшчэ пазней — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Складана праз дзесяцігоддзі даваць ацэнкі. Магчыма, нехта скажа: ці варта было рызыкаваць жыццём людзей дзеля нейкіх паперак, хай сабе і грошай. Маўляў, каму яны ў тых умовах патрэбны былі. З прагматычнага пункту гледжання ёсць у такім меркаванні рацыя. Але чалавек застаецца чалавекам, не губляе ўласную годнасць толькі тады, калі яго ўчынкамі кіруе акрамя развагі яшчэ і сумленне. У даным выпадку менавіта яно матэрыялізавалася для ўсіх удзельнікаў гісторыі ў шэсць мяшкоў з мільёнамі. Пётр Касіла і яго сябар іх збераглі, не згубілі сваё сумленне.

Г. БРАТКО.

ДРЫБІНСКАЯ
ЗЯМЛЯ—

БЕЗ РАДЫЯЦЫ

29 снежня 1989 года Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР прыняў Указ аб утварэнні Дрыбінскага раёна Магілёўскай вобласці. Практычна ў тых жа межах раён гэты існаваў да канца п'яцідзесятых, але потым на доўгія 30 гадоў знік з адміністрацыйнай карты рэспублікі. Другое яго нараджэнне не пасрэдна звязана з мерамі па ліквідацыі выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС у Беларусі, хоць радыяцыйны след абмінуў гэты кут Магілёўшчыны.

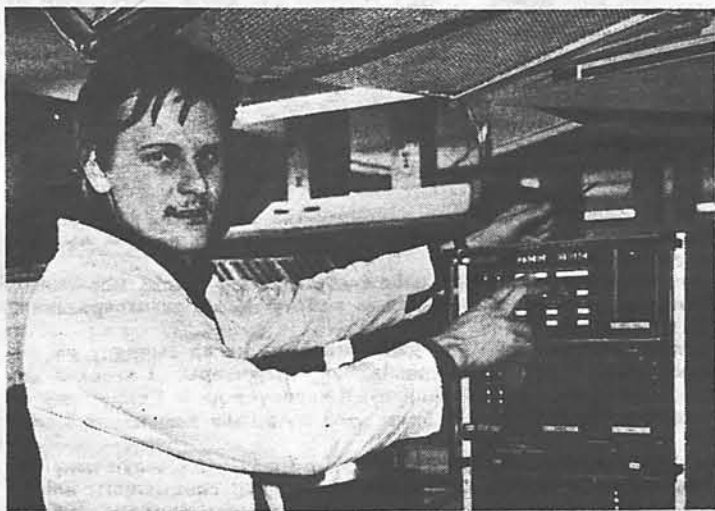
Як вядома, пасля аварыі на ЧАЭС надзвычай складаная сітуацыя склалася ў Краснапольскім раёне. Шчыльнасць забруджвання радыенуклідамі значнай часткі яго тэрыторыі перавышае 40 кюры на квадратны кіламетр. Чыстых ад радыяцый зямель наогул няма. Прадугледжана перша-чарговае адсяленне вёсак сямі калгасаў і саўгасаў з насельніцтвам каля васьмі тысяч чалавек. Вось і ўзнікла праблема пераязджаць у так званую Дрыбінскую зону. Та-кі падыход дае магчымасць не раскідваць людзей па белым свеце, а пераехаць цэлымі гаспадаркамі, не парушыўшы каштоўнай сувязі вясковай супольнасці.

«Зверху» была падказана толькі ідэя, але канчатковае рашэнне прымуова не навязвалася. Людзі выбіралі самі. Шматлікія дэлегацыі краснапольскіх гаспадарак і вёсак пабывалі на Дрыбіншчыне, усё аглядалі, шмат гутарылі з мясцовымі жыхарамі. Сустрэлі тут самы шчыры прыём, сапраўдную беларускую добразычлівасць. І людзі казалі: «Гэта добрая зямля, і мы згодны на ёй жыць».

Чаго-чаго, а жыццёвага прастору тут хапае. У Беларусі мала дзе яшчэ знойдзецца месцы з такой невысокай шчыльнасцю насельніцтва: жорсткі след пакінула вайна. На пачатку яе фашысты праводзілі масавае знішчэнне жыхароў Дрыбіна, Расна, іншых паселішчаў. Потым 9 месяцаў да пачатку аперацыі «Баграціён» тут, па рацэ Проня, стаяў фронт. За час вайны раён страціў каля 70 працэнтаў насельніцтва. Негатыўную ролю адыграла і яго ліквідацыя як адміністрацыйнай адзінкі ў 1959 годзе. Амаль усе мясцовыя жыхары былі супраць гэтага. Куды толькі не пісалі, не стукаліся са сваёй крыўдай...

У Краснапольскім раёне да спісання забруджаных радыяцыйнай зямель налічвалася 54 тысячы гектараў сельгасугоддзяў, з іх 30 тысяч — ворыва. Такія ж сельгасгаспадарчыя плошчы і ў Дрыбінскім раёне, але натуральная іх урадлівасць амаль удвая вышэйшая. Зямлі багатыя. Праўда, выкарыстоўваліся недастаткова інтэнсіўна з-за дэфіцыту рабочых рук. На новым месцы адны краснапольскія гаспадаркі будуць злівацца з тутэйшымі, іншыя захаваюць самастойнасць. І зноў жа гэта не прымуовае рашэнне: так дамовіліся паміж сабой калектывы.

За два гады неабходна пабудаваць шэсць пасёлкаў, а больш правільна — агра-радоў. Ужо сёлета трэба здаць пад ключ 970 кватэр. Месцы прывязкі пасёлкаў ды і ўся тэрыторыя ўтвараемага раёна старання і неаднаразова правяралі на наяўнасць радыенуклідаў. Пры гэтым правяркі рабілі спецыялісты розных ведамстваў. Заключэнне адназначнае: дрыбінскія зямлі не забруджаны радыяцыйнай.

II. РАБОЧАЯ сталовая... Звычайна гэтыя словы асацыіруюцца з не вельмі ўтульным памяшканнем, небагатым выбарам страў у меню. Але калі раней з такім станам грамадскага харчавання на вытворчасці часцей за ўсё моўчкі мірыліся, то сёння гэта выклікае патрабаванні наладзіць справу, як мае быць. А за адпаведным вопытам можна звярнуцца на камбінат грамадскага харчавання ў вытворчым аб'яднанні «Інтэграл».

Сёння «Інтэгралавец» (такія ўласныя назва камбіната) складаецца з чатырох сталовых і шэрагу буфетаў. Тры абедзенныя залы маюць выгляд традыцыйны, хаця неабходна адзначыць, што і тут клапоцяцца пра афармленне памяшканняў, пра якасць страў. Чацвёртая ж была рэканструйавана паўтара года назад. У ёй зманціравана новае (а для нашага савецкага грамадства харчавання — прынцыпова новае) абсталяванне. У рабочую сталовую нарэшце прыйшла не толькі высакаякасная механізацыя, аўтаматызацыя, але і электроніка. Выраблялі абсталяванне ў кааперацыі з гродзенскім заводам магнітоў і оптыка-механізмаў у Мінску. Не абыйшлося на пэўным этапе і без такога падмурка апошнім часам прынцыпу «ты — мне, я — табе», што ў рабочых, калі сёння само жыццё, эканамічнае становішча прадпрымальваюць многіх вытворцаў на такі натуральны абмен. Але ў рэшце рэшт рэканструкцыя закончылася. Зараз камбінат «Інтэгралавец» падпарадкоўваецца аднаму з мінскіх трэстаў сталовых і рэстаранаў. Праўда, без дапамогі, матэрыяльных дапамог прадпрыемства ён бы не змог так эфектыўна працаваць і вытрымліваць высокі ўзровень сервісу, як гэта робіць на ім сёння. Гэта дазваляе трымаць невысокімі і цэны на харчаванне. У сярэднім адзін абед каштуе 75 капеек. Рабочыя, дарэчы, не грываць дробнымі грашамі каля

касцы, не ствараюць такім чынам чэргі. Для разліку яны маюць нешта накшталт крэдытнай карткі, і бахгалтар з зароботнай пла-ты вылічыць набеглую суму. Зручна, выгадна. Задаволены рабочыя, задаволены адміністрацыя.

НА ЗДЫМКАХ: наладчык электроннага абсталявання камбіната грамадскага харчавання «Інтэгралавец» Сяргей ЦІМАШЧЭНКАў, у абедзеннай зале.

Фота С. КРЫЦКАГА.

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

Хацелася б, каб гэтыя словы сталі пастаяннай рубрыкай «Голасу Радзімы». Пад ёю мы мяркуюем змяшчаць паведамленні пра дабрачынную дзейнасць нашых суайчыннікаў і іншых замежных грамадзян, у сэрцах якіх зварот грамадскіх арганізацый рэспублікі дапамагчы ліквідацыі вынікі чарнобыльскай аварыі выклікаў не толькі спагаду, а і прагу дзейнасці. Боць нашых сэрцаў перадаўся ўжо ў сэрцы многіх і многіх людзей, якія жывуць за мяжой. Перш за ўсё, вядома, тых, хто звязаны з беларускай зямлёй вузамі наймацейшай крэўнасці — па-

ходзяць адсюль. Ідуць ахвяраванні на адрас Беларускага таварыства «Радзіма», нашы далёкія землякі пераводзяць у фонд ахвяр Чарнобыля свае грашовыя сродкі, хто колькі можа. Але для нас нават самая маленькая праява дабрачыннасці — вялікая падтрымка.

Сёння мы публікуем першую падборку матэрыялаў, якія раскажваюць пра добрыя ўчыны нашых суайчыннікаў.

«НАШ БОЛЬ... НАШ ДОЎТ»

Такія словы пачынаецца зварот, падпісаны а. Аляксандрам Надсонам, апостальскім візітарам для беларусаў-католікаў, рассяяных па розных краінах свету. Зварот ходзіць у Мінску па руках у выглядзе ксеракопіі, і той, хто чытаў яго, не можа не сказаць слова ўдзячнасці замежным беларусам ужо толькі за тое, што яны выказваюць спагаду да нашай бяды — аварыі на Чарнобыльскай АЭС і яе трагічных вынікаў. Спагада перарастае ў трывогу, таму што «выбух Чарнобыльскай атамнай станцыі 26 красавіка 1986 года павіс злавесным ценем над Беларуссю».

Няшчасцяў многа на свеце, яны адбываюцца амаль што кожны дзень, гаворыцца ў звароце. Але цяжка іх параўнаць з Чарнобыльскай аварыяй, таму што, апрача ўсяго іншага, у дачым выпадку мы застаёмся ў поцемку і губімся ў дапушчэннях, не ведаючы ні поўнага яе размаху, ні часу трывання вынікаў, ні канчатковай колькасці ахвяр. Чарнобыльская аварыя з'яўляецца для беларусаў нацыянальнай трагедыяй. І калі не прыняць неадкладных мераў, маштабы яе будуць павялічвацца. Разумеючы, што іх Радзіме, іх народу не справіцца адным з такімі праблемамі, якія паставіла чарнобыльская аварыя, замежныя суайчыннікі павінны выказаць сваю пазіцыю шчыра і дакладна. У звароце а. Надсона яна сфармулявана так:

«Калі ж ідзе пра беларусаў, якія жывуць за межамі Бацькаўшчыны, дык дапамога ахвярам чарнобыльскай аварыі з'яўляецца іхнім маральным абавязкам, іхнім нацыянальным доўгам. Ніхто не мае права аставацца абыхаковым на няшчасце, якое спаткала беларускі народ».

Айцец Надсон паведамляе, што дзеля дапамогі пацярпелым ад чарнобыльскай аварыі ў Лондане ўтвораны Камітэт дапамогі беларускім ахвярам радыяцыі (Byelorussian Radiation Relief Appel). Яго мэта — аказаць дапамогу Беларусі лякарствамі і медыцынскімі прыборамі, дэзіметрамі, медыцынскімі інструментамі. Арганізатары Камітэта дапамогі беларускім ахвярам радыяцыі, у які ўвайшлі Павел Асіповіч, Джэймс Дынглі, Янка Міхалюк, Аляксандр Надсон і Вера Рыч, спадзяюцца на ахвярную падтрымку з боку беларусаў і іх сяброў ва ўсім свеце.

Апошнія радкі звароту нельга чытаць без хвалявання і добрай надзеі на хуткую дапамогу: «Звычайна людзі пад неспадзеўным уражаннем якога-небудзь няшчасця, — асабліва, калі яны былі навоочымі сведкамі, — здольныя на вялікія ўчыны бескарыслівай дабрадзейнасці. З часам, аднак, памяць аб няшчасным выпадку слабее або і зусім знікае. Толькі ахвяры адны застаюцца са сваім болем, са сваімі ўспамінамі і праблемамі».

Мы не маем права забыцца аб ахвярах Чарнобыля: мы павінны на справе паказаць, што яны і іхні лёс блізкія нашаму сэрцу».

Гэтыя словы нараджаюць у нашых сэрцах вялікую надзею.

У Беларускае таварыства «Радзіма» Марк Кацнельсон завітаў з даўня напакананымі чамаданами. На самым вялікім былі наклеены дзве белыя стужкі паперы з надпісамі па-англійску. На адной: «Для дзяцей Чарнобыля», на другой: «Дзякуй, «Панам»! Пра тое, што было ў чамаданах, і пра сэнс надпісаў, якія кідаліся ў вочы і выразна чыталіся здадэк, мы раскажам праз пару абзацаў, а цяпер хацелі б вам прадставіць самога Марка. Яшчэ дзесяць гадоў назад жыў ён у Бабруйску, быў добрым спецыялістам, працаваў на многіх аб'ектах, у тым ліку і на будаўніцтве Смаленскай АЭС. Потым з сям'ёй выехаў у ЗША, пасяліўся ў Дэнверы. Там і жыве цяпер. Мае свой бізнес — майстэрню па рамонту аўтамашын. Сюды прыехаў па справах фірмы, якую прадстаўляе і якая даручыла весці дзелавыя перагаворы з нашым Міністэрствам энергетыкі. А візіт у таварыства «Радзіма» — гэта памкненне душы, праява дабрачыннасці».

— Я прачытаў у газеце ваш зварот аб дапамозе ахвярам Чарнобыля, — раскажвае Марк Кацнельсон, — успомніў родныя мясціны і падумаў: трэба нешта рабіць. А тут неўзабаве прыязджае ў госці сястра маёй жонкі. Я ўзрадаваўся і кажу: «Дам табе грошай, каб ты там, у Мінску, перадала іх у фонд Чарнобыля». Потым прыйшоў да думкі, што трэба закупіць лякарствы ці яшчэ што.

Пачаў шукаць фірму, якая прадала б дзешавей. Такім чынам выйшаў на «Бэкстэр» — гэта адна з самых буйных фірм у ЗША, якая выпускае розныя фармацэўтычныя вырабы.

У «Бэкстэр» Марк Кацнельсон набыў 1 700 аднаразовых стэрільных шпрыцаў двух памераў, закупіў яшчэ мноства медыцынскіх прэпаратаў і іншага і спакаваў усё гэта ў два вялізныя чамаданы. Збіраючыся ў дзелавую паездку, прыхапіў з сабой гэты багаж.

Чаму на адной стужцы было напісана: «Для дзяцей Чарнобыля», відаць, тлумачыць не трэба. А на конт другога надпісу вось што гаворыць наш суайчыннік.

— Даведаўшыся, што я вязы і дзеля якіх мэт, авіякампанія «Панам» адмовілася браць з мяне плату за лішнюю вагу, а гэта як ніяк дадаткова 130 долараў.

Свой дарунак Марк Кацнельсон уручыў па прызначэнню — клініцы Інстытута радыяцыйнай медыцыны, што знаходзіцца ў Аксакаўшчыне, каля Ракава. А там, як мы ўжо і паведамлялі, праходзяць абследаванне і, калі спатрэбіцца, курс лячэння дзеці з тых раёнаў Беларусі, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. Уручаў

ён з глыбокім узрушэннем і слязамі на вачах. Ды і ў каго не заб'еца трывожна сэрца, калі глядзіш на гэтых дзяцей, чыя будучыня непакоіць нас.

Марк Кацнельсон чалавек набожны. Ён лічыць сваім маральным абавязкам разгарнуць у Дэнверы работу па збору ахвяраванняў для дзяцей Чарнобыля.

— Мне хочацца, каб наша дапамога была не ад выпадку да выпадку, а ішла да вас пастаянна. Там, у Дэнверы, і навокал яго жыве многа нашых суайчыннікаў. Я звярнуся да іх і веру: яны не застануцца глухімі да той бяды, што напаткала наш народ і зямлю.

НА ЗДЫМКАХ: Марк КАЦНЕЛЬСОН прывёз у Аксакаўшчыну аднаразовыя шпрыцы і медыцынскія прэпараты; спецыялісты клінікі Інстытута радыяцыйнай медыцыны выказваюць шчырую ўдзячнасць нашаму суайчынніку.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗАЎСЁДЫ ЗАСТАЁМСЯ БЕЛАРУСАМІ

Добры дзень, паважаныя супрацоўнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Па-першае, хачу шчыра падзякаваць вам за газету, у якой заўсёды знаходжу шмат карыснага і цікавага. Нядаўна, напрыклад, прачытала інтэрв'ю В. Мацкевіча з пісьменнікам Барысам Сачанкам, з якім знаёма па яго кнігах. Адказы Б. Сачанкі на пытанні задавальняюць. Мяне асабліва прымуціла задумацца пытанне, ці можа мець нейкі ўплыў на экалогію беларускай культуры наша эміграцыя? І ў асноўным я згодна з пісьменнікам, на конт таго, што беларуская эміграцыя ў значнай ступені асіміляваная. Скажу пра сваё, ваеннае пакаленне эміграцыі. У час знаходжання ў фашысцкіх лагерах мы ўсе — і беларусы, і

ўкраінцы — стараліся як мага лепш размаўляць па-руску, да таго прымушала жыццё. І потым тут, у Бельгіі, мы таксама сталі прытрымлівацца адзінай

рускай мовы. Але гэта ж не азначала, што сэрцам і душой мы не беларусы!

Мяне вельмі ўзрушыў зварот да суайчыннікаў за рубяжом

дапамагчы ў ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай аварыі. І нягледзячы на тое, што наша сям'я жыве вельмі сціпла, мы адразу ж вырашылі перавесці на рахунак № 705602 20 тысяч бельгійскіх франкаў. Ад імя аддзялення ССГБ у г. Шарле-руа таксама быў зроблены ўклад на гэты рахунак у суме 5 тысяч бельгійскіх франкаў. Вядома, гэтага вельмі мала. Упэўнена, што мы б змаглі далучыць да гэтай дабрачыннай акцыі і бельгійцаў, калі б, напрыклад, у «Голасе Радзімы» быў надрукаваны зварот па-французску.

Жадаю беларускаму народу і ўсёй нашай краіне поспехаў у перабудове!

Марыя ГАРОХ.

Бельгія.

COPIE CLIENT		CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE RETRAITE	
DATE	COMPTES DONNEUR D'ORDRE	COMPTES BENEFICIAIRE	MONTANT
24/10/89	001-0043721-03	VNESHEKONOMBANK-BSSR-MINSKA	705602
GOROCH Maria Vassilievna		Bielorousskovo Otdielnyye	
Rue Blanche Tête, II		Ponda Mira, Oul. Zaslavskaya, 10	
B-6160 ROUX (Belgique)		220004 MINSK (Biélorussie) URSS	
Na likvidatsiou posledstvy ot tchernobylokoj avarii			

REDADA

En la puerta del apartamento de Vasil Bikov en Minsk, está dibujada una estrella roja, señal de que allí vive el ex combatiente, veterano de la Gran Guerra Patria. Todos sus libros, comenzando con "El graznido de la grulla" (1960) y terminando con la última novela corta "En la niebla" (1987), tratan de esta cruenta conflagración.

La nueva novela de Vasil Bikov "Redada", que se publicará en la entrega de enero de la revista "Novi Mir", también está dedicada al pasado, pero por primera vez el escritor elige como tema la época de preguerra. La acción de la "Redada" se desarrolla durante la colectivización. El protagonista de la novela es el campesino bielorruso Jviódor Rovba, uno de aquellos que con su trabajo honesto alimentaban el país. Sabemos bien cómo terminó la redada organizada contra ellos en aquellos años.

El pasado, este vicioso pasado — remarca Vasil Bikov —, deja de existir sólo cuando el pueblo puede reírse de él. Y, en lo que toca a nuestro propio pasado, éste sigue sangrando hasta ahora, por eso no estamos en condiciones de recordarlo objetivamente, sin emociones. Nuestra literatura tiene como objetivo poner las cosas en su lugar, concienciar todo.

Al tratar el tema de la colectivización horrosa y sus consecuencias, hablamos y escribimos sobre los inverosímiles sufrimientos del pueblo. Pero quien desposeía a los campesinos ricos de sus tierras y medios de producción era en su mayoría el propio pueblo y no forasteros. Y el hijo de Jviódor Rovba resulta ser el enemigo más implacable y cruel de su padre.

Hay que tener en cuenta que el estalinismo atribuyó al viejo principio de "divide y reinarás" un carácter absolutamente totalitario. El pueblo también fue dividido. Y por la simple razón de que todo se fundamentaba en la lucha de clases — los pobres contra los ricos — no era difícil lanzar una parte del pueblo contra otra. Parecía que se lograba el principio de la justicia social, pero de hecho se trataba de la igualdad en la miseria. Además, en Bielorrusia se consideraba rico al campesino que tenía dos vacas. Y, lo fundamental, es que en los años 20, en la juventud se formó una capa social poco numerosa, pero muy agresiva. Precisamente el Kom-somol y las células del partido llevaban a cabo esta inhumana política de expulsar a los kulaks de sus tierras. lo que en esencia significaba liquidar al campesinado como clase social, por supuesto, en aras de objetivos sublimos.

Pero, ¿en qué grado se habrán tergiversado esos ideales para que Rovba concluyera que "el hombre es un ser muy cruel"?

El hombre es un ser biológico, que se distingue de la fiera por su conducta consciente, por la moral y el alma, es decir, por aquello que en el transcurso de siglos le inculcaba la religión. Después de la revolución, en vez de la moral religiosa comenzó a implantarse la moral de clase. Su rasgo máspreciado era la intolerancia, mientras que la falta de compasión se tomaba como mérito cívico. Cualquier manifestación de humanitarismo, por el contrario, era valorada como debilidad. Se consideraban ejemplares las personas que carecían de estos rasgos "pequeños burgueses".

Esto, en tiempos de paz. ¿Y qué se estimaba ideal en los tiempos de guerra?

En la guerra ahorrábamos en todo: armamentos, municiones... Pero nunca economizábamos en lo que respecta a la gente. Hasta hubo un chiste: "¿A Ud. le da lástimo los soldados? Nacerán otros", pero no se puede dejar los cañones al enemigo. Es algo que vale. En las instrucciones a los jefes del eslabón medio no había ni siquiera una alusión a la necesidad de cuidar a los soldados. Incluso el propio Zhúkov era un estratega de la escuela estalinista.

Hace poco, leí unas palabras de Danton que me dejaron sorprendida. El señalaba que en la revolución triunfan no los más fieles, sino los más impúdicos. Parece que en 200 años no ha cambiado nada. Y su protagonista fue condenado a muerte porque es un hombre honesto, con un alma limpia y delicada. En mi opinión, tales personas ya no existen...

Si, ahora son una rareza. Pero quedaron para siempre en mi memoria. Estoy convencido de que en la vieja aldea patriarcal había mucho más portadores de humanitarismo y sentido común. Para los campesinos la tierra era una especie de forma de existencia y autoexpresión, era todo un mundo. Siendo dueño de la tierra el hombre era independiente. Por eso, naturalmente, la primera preocupación del estalinismo fue doblegar a los campesinos. Resultó que el mundo de que hablábamos desapareció por completo. Ahora, para todos los arrendatarios, cooperativistas y agricultores la tierra existe como medio de lucro. No creo mucho en nuestras medidas, semimedidas y llamamientos actuales. A mi parecer, son inútiles no porque no dan la posibilidad de ser verdaderos dueños de la tierra en pleno sentido de esta palabra, sino porque el campesino tiene atrofiada la necesidad de contar con esa tierra. No veo ninguna salida del atolladero en que nos encontramos por culpa de la colectivización. Puede ser que las repúblicas del Báltico, que son 20 años más jóvenes que nosotros, puedan darnos la esperanza de resolver el problema.

Como escritor, Ud. surgió en los tiempos del deshielo que siguió al XX Congreso. Aquella era una época feliz para la aparición de talentos. ¿Pero dónde están ahora? ¿Se agotaron por completo?

En aquella época nos parecía que las realidades de la vida por su propia cuenta pasaban al lenguaje de la literatura. Posiblemente, no llegamos a las profundidades filosóficas, pero expresándonos con simpleza, tomábamos la delantera con la verdad. Ahoro esto no basta. Hoy es bien fácil decir la verdad, pero del arte se requiere un nivel de expresión artística más alto. Para ello aparte de talento, también se precisa tiempo. Por más que nos enorgullecamos de la libertad artística adquirida, nos cuesta bastante caro, porque psicológicamente todavía no nos hemos liberado de las cadenas de la autocensura, no hemos alcanzado el grado de libertad que poseen los artistas de los países democráticos de Occidente. Puede ser que las generaciones nacidas hoy serán completamente libres. Pero no estoy seguro...

¿Cree Ud. que por su naturaleza el artista se opone al poder?

Por supuesto, debe hacer una opción. Por desgracia, siempre a favor de la burocracia. Por eso, el pueblo se queda sin idioma y cultura; no tiene defensores.

¿Piensa Ud. que es inevitable la contradicción entre el pueblo y el poder?

Puede ser que no, pero la experiencia de Bielorrusia demuestra lo contrario. Al pueblo le inquietan unos problemas, mientras que las autoridades plantean otros objetivos. Además, estos últimos no se promueven en la provincia. Las funciones de las autoridades locales se reducen al cumplimiento de las tareas lanzadas en los Congresos del partido en Moscú, en el Buró Político, en el Comité Central. Pero hay algo sorprendente. Cuando tal o cual dirigente quiere jubilarse, resulta que es una persona culta y honesta. ¿Dónde estaban antes esas cualidades suyas durante toda su carrera?

¿Quiere decir que el poder pervierte a cualquier persona y que la máquina del Estado nivela a todos?

Así ocurre en realidad, más aún, al poder llegan después de pasar una selección minuciosa, casi a partir del jardín de la infancia. Y, a pesar de que el Soviet Supremo de la república aprobó una ley de elecciones más progresista, pienso que la burocracia gobernante podría encontrar una salida a tal situación.

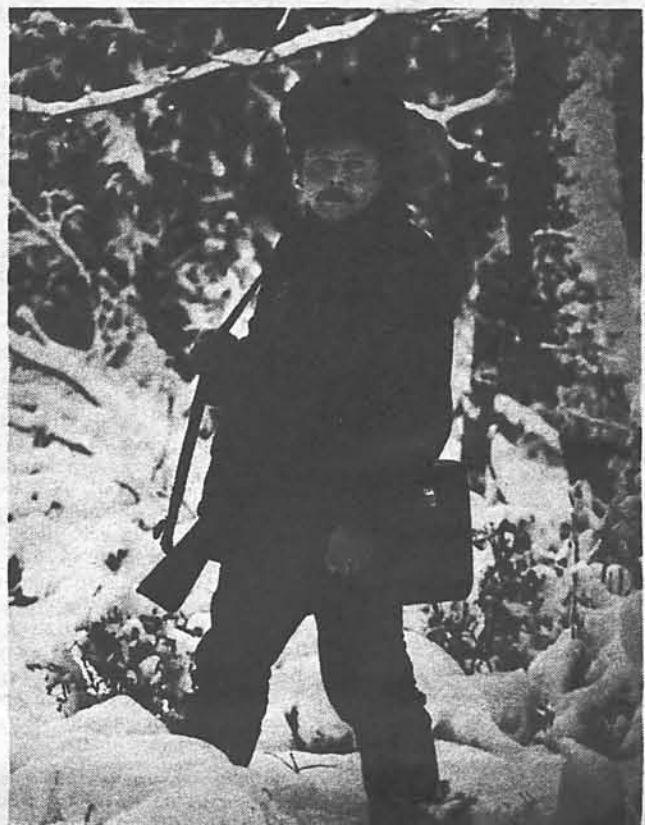
En su opinión, ¿qué debemos hacer al respecto?

Por ahora, no veo ninguna solución. De la crisis en que nos hemos sumido no hay salida por la izquierda, ni por la derecha. Por ahora no podemos encontrar la salida. Es todavía más alarmante, porque da fundamento a muchos para afirmar que son vanos nuestros propósitos de cambiar algo. Antes de la perestroika había muchas cosas viles y asquerosas, ante las cuales la naturaleza humana no puede resignarse. Pero la gente propensa a la estagnación, incapaz de pensar de manera dialéctica, veía en el pasado algo consecuente e integral. En las condiciones actuales debe aparecer un sistema completamente nuevo, por ahora desconocido para nosotros. De lo contrario, nos esperan no sólo el estancamiento político y la reacción, sino simplemente la pauperización y la decadencia...

Según la costumbre de "los tiempos de estancamiento", quisiera terminar nuestra conversación con un tono optimista. Más aún, existen todos los fundamentos para ello. Personalmente yo, el nombre de Vasil Bikov lo asocio fundamentalmente con su novela "Los muertos no sienten dolor" publicada en 1966 en dos entregas de la revista "Novi Mir". Se me perdió uno de los números y, de vez en cuando, hojeo el que me quedó. Hasta el último momento considero esta novela corta un ejemplo de la verdad sobre la guerra, e pesar de que ahora, en la época de apertura, me parece un poco romántica e ingenua. El propio autor considera que eludió con bastante delicadeza las cuestiones agudas. Pero en aquel entonces la novela provocó gran ira entre militares de altos rangos y todo un torrente de reprimendas y amonestaciones en la prensa, después de lo cual formó parte de la lista de libros prohibidos. Incluso ni se podía mencionar esta obra sacramental. Hace unos cuantos años, de la recopilación de Vesil Bikov, preparada para la imprenta, sacaron varias páginas del epílogo, en el que figuraba el título "Los muertos no sienten dolor". En mis manos tengo un ejemplar del libro de Vasil Bikov "En la niebla", de reciente aparición y regalado a mí por el propio autor. En la portada no está indicado que se publica "Los muertos no sienten dolor". Pero la novela figura en la compilación! 23 años después de un silencio total...

Olga MARTINENKO

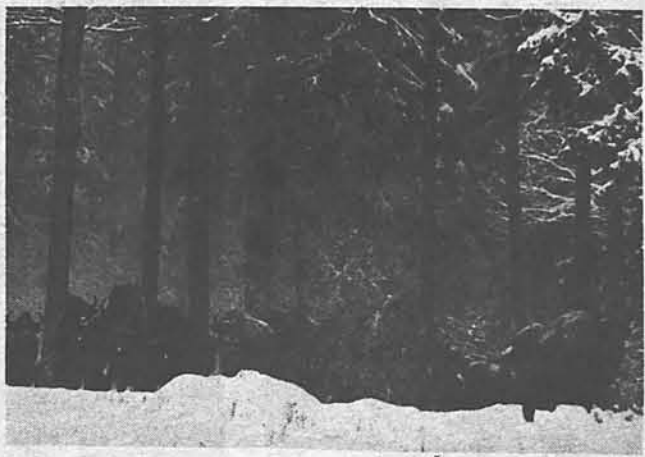
EN LA TIERRA NATAL

El invierno adornó los bosques vírgenes de Bieloviezh. Los caminos y senderos se cubrieron de nieve. Los vaporosos mantos de nieve se echaron en los claros del bosque. Como adornados con encajes se ven los abedules de blanca corteza. Se aclararon los abetales. Los alisos trazan el cielo con sus negras ramas. Todo el contorno está sumido en un absoluto silencio... Pero, ya de arriba, de las copas de los robles y las cimas de los abetos se percibe la música. Es la melodía del viento que retoza allí con libertad. Son una eterna belleza los bosques de Bieloviezh... Cuantas tormentas pasaron sobre ellos... En distintas épocas sus dueños eran los príncipes rusos, los magnates polacos y la aristocracia lituana. Pero nadie se preocupaba de ellos. Todos los saqueaban en la medida que podían hacerlo. En el año 1627 fue muerto el último uro, en la segunda mitad del siglo XVIII fue aniquilado el ciervo europeo, y en 1918 dejaron de existir los últimos tres osos... Un gran trabajo para el renacimiento de la belleza y la fama de los bosques, el resurgimiento del mundo animal y vegetal lo realizó el personal del vedado que este año cumple 50 años de existencia. En él trabajan silvicultores y expertos en caza, especialistas en diversas especies de animales y plantas. Como resultado de su trabajo en el vedado se puede hallar más de 900 especies de plantas, 285 especies de mamíferos y aves, y en el rebaño de uros — más de doscientos animales. El vedado de Bieloviezh — es un rincón singular de la naturaleza en Europa, de cautivante belleza en cualquier estación del año.

EN LAS FOTOS: al claro del bosque diariamente se traen forrajes para alimentar a los uros; más de 900 hectáreas se hallan al cuidado del guardabosque Victor ADAMCHUK; los uros de Bieloviezh.

Fotos: E. KOBIK

Redactor de la "Página en español" Demetrio OKULIK.

ВЯСКОВЫ НАСТАЎНІК ПРА СВАЙГО СЛАВУТАГА ЗЕМЛЯКА

Уладзімір Урбановіч — краянец-аматар, чалавек, захоплены сваім краем — роднай Навагрудчынай, яе гісторыяй, лёсам слаўтых людзей, якія тут нарадзіліся і жылі. У мінулым Уладзімір Урбановіч — настаўнік. Да выхаду на пенсію ён са сваімі вучнямі нямаў павандраваў па Беларусі. Уражанні ад вандравак леглі ў аснову некалькіх кніжак. Не адзін год Уладзімір Аляксандравіч займаўся вывучэннем жыцця і творчасці свайго слаўтага земляка, паэта Адама Міцкевіча. Яму ён прысвяціў даследаванне «Адам Міцкевіч і Навагрудчына», урывак з якога мы сёння друкуем.

О навагрудскі край —
мой родны дом,
Праслаўлены Трамбейскага
ляром,
Куды б мяне ні кінуў лёс
жыццёвы,
Забывь я не змагу твае палі,
дубровы.
Адам МІЦКЕВІЧ.

Так пачынаецца адна з самых ранніх паэм Адама Міцкевіча. «Забывь я не змагу твае палі, дубровы...» — гэтыя словы гучаць як клятва. І сапраўды, паэт не забыў Навагрудчыну, край свайго маленства і юнацтва, да самай смерці. Глыбокая павага да беларускага народа і яго гісторыі, да яго вуснай народнай творчасці, усхваляванае захваленне прыгажосцю нашых краявідаў гучаць у яго баладах і рамансах, у паэмах «Бульба» і «Мешка», «Дзяды» і «Гражына», а апошні паэтычны твор Адама Міцкевіча — паэма «Пан Тадэвуш» прагучала гімнам народнаму жыццю і прыродзе Навагрудчыны. Адам Міцкевіч адкрыў свету прыгажосць Свіцязі і Нёмана, расказаў пра Навагрудок і непаўторную пекнату беларускіх рэк, лясоў і лугоў.

АДКУЛЬ ПАХОДЗІЎ РОД АДАМА МІЦКЕВІЧА

Прозвішча Міцкевіч — сын Міцкі — беларускага паходжання і вельмі распаўсюджана на Беларусі і ў Літве. Яно часта сустракаецца ў розных старажытных дакументах. Так, у XX томе «Российской исторической библиотеки», у якім змешчаны акты Літоўскай метрыкі з XV—XVI стагоддзяў, больш чым 20 разоў паўтараецца прозвішча Міцкевіч. У рашэннях Віленскага сейма з 1528 года названы дзесяцік прадстаўнікоў навагрудскай і лідскай шляхты з прозвішчам ад імя «Міцка». Многа такіх прозвішчаў сустракаецца і ў спісах навагрудскіх часцей войска літоўскага за 1567 год і іншых дакументах таго часу.

Гісторыкі сцвярджаюць, што большасць з Міцкевічаў ніколі не належалі да шляхты. Аб гэтым яскрава сведчыць вёска Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага раёна Мінскай вобласці, дзе сотні сямей носяць прозвішча Міцкевіч. Гэта ж прозвішча і класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа.

Збяднелай шляхецкай сям'ёй была і сям'я Мікалая Міцкевіча — бацькі паэта. Толькі калі бацьку паэта ўдалося набыць

спецыяльнасць адваката і землемера, каб павысіць свой аўтарытэт у шляхецкім асяроддзі, дзе вечна было многа межавых спрэчак і судаў за зямлю, ён кінуўся шукаць доказы свайго шляхецкага паходжання. У трохвугольніку Навагрудак — Баранавічы — Нясвіж было многа Міцкевічаў, але даказаць сваенства з імі бацька паэта не змог, і таму ён спаслаўся на Міцкевічаў, якія жылі на Лідчыне.

Неабходна напамінуць, што некалі Лідскі і Ашмянскі паветы былі, па словах міцкевічазнаўцаў, «батанічнымі садамі» знатнай і дробнай шляхты. Тут налічвалася больш за 600 шляхецкіх прозвішчаў, сярод якіх былі і Міцкевічы.

Гісторыкі апісваюць, што ў хацінах такіх збяднелых шляхціцаў, жыццё якіх нічым не адрознівалася ад жыцця прыгонных сялян, да столі была прыбіта скрынка (каб не далезлі мышы), у якой захоўваліся дакументы аб шляхецтве, нярэдка пергаменты з XV стагоддзя. Вось з гэтага «батанічнага саду» шляхты на аснове заматак і ўпамінанняў у старажытных граматах, якія захоўваліся ў радавітай шляхты, Мікалай і вывёў радаслоўную свайго бацькі Якуба Міцкевіча. 10 жніўня 1789 года дакументы гэтых паступілі на разбор у Мінскі акруговы суд, і 1 мая 1808 года быў выданы дэкрэт аб прызнанні Мікалая Міцкевіча дваранінам.

У гэтым дэкрэце ідзе гаворка аб трох пакаленнях Міцкевічаў. Прадзедам паэта быў Крыштоф-Рымвід Міцкевіч родам з Радунскай парафіі Лідскага павета. Сваю зямельную спадчыну ён адступіў родным, а сам пераехаў у Навагрудскі павет. У дэкрэце адзначана, што продкі Адама Міцкевіча мелі гаспадаркі і жылі ў вёсках Осава, Валеўка, Гарбатычы, Скробава і Завоссе. Усё гэта пацвярджае архіўныя дакументы польскі гісторык Тэадор Вяржбойскі ў кнізе «З даследаў над Міцкевічам і яго творами». Якая ў 1916 годзе выйшла ў Варшаве.

У гэтым даследаванні гаворыцца, што род Адама Міцкевіча бярэ свой пачатак са старажытнага літоўска-беларускага роду Рымвідаў, які ўжо вядомы ў пачатку XV стагоддзя. У 1-й Грамаце Гарадзельскай уніі 1413 года, у якой 47 польскіх феодалаў надзялялі 47 феадальных родаў Вялікага

княства Літоўскага сваімі гербамі і тым самым прымалі іх у сваё гербавае брацтва, Рымвід-Міцкевічы былі прыпісаны да герба Гжымала. З тых часоў род Рымвідаў-Міцкевічаў даволі часта сустракаецца ў розных дакументах на працягу амаль трох стагоддзяў.

БАЦЬКІ ПАЭТА

Мікалай Міцкевіч, бацька паэта, нарадзіўся ў 1764 годзе. Працаваў ён адвакатам і землемерам пры навагрудскім судзе. Яму, дробнаму шляхціцу, яго братам і сястры належала маленькая вёска Завоссе з некалькімі сялянскімі дварамі. Службовыя справы прымушалі адваката ўвесь час жыць у Навагрудку, таму ён прадаў сваю частку Завосся, купіў у горадзе пляц і ў 1804 годзе пачаў будаваць дом.

Мікалай быў чалавекам выключнай чэснасці і справядлівасці, прагрэсіўных поглядаў, удзельнічаў у паўстанні Тадэвуша Касцюшкі, як адвакат часта заступаўся за прыгонных сялян, быў начытаны, любіў літаратуру, нават сам спрабаваў складаць вершы.

Барбара Маеўская, маці Адама Міцкевіча, нарадзілася ў 1767 годзе ў Чамброве, што непадалёку ад Валеўкі (цяпер тут размешчана валеўская бальніца). Бацька яе, Матэвуш Маеўскі, быў эканомам у маёнтку, які належаў навагрудскаму суддзі Юзафу Узлоўскаму. Маеўскі верна служыў свайму гаспадару некалькі дзесяткаў гадоў і ў Чамброве дажываў сваю старасць. Яго дачка, маладая, прыгожая Бяся (так Барбару звалі ў сям'і), жыла з бацькам і выходзіла за пад наглядом жонкі суддзі. Тут прайшлі яе дзіцячы і дзявочыя гады. Дзяўчынку навучылі чытаць і пісаць па-польску, шляхецкаму этыкету і культурным паводзінам, выхавалі ў глыбока рэлігійным духу. Басі прыходзілася ў асноўным выконваць дамашнія работы і прыслужваць пані. Па натуры Барбара была чалавекам сціплым і лагодным, чутым, стрыманым і знаходлівым, выключна чэсным і справядлівым.

У доме суддзі Юзафа Узлоўскага часта бываў малады адвакат Мікалай Міцкевіч. Ён палюбіў прыгожую, хаця і беспасажніцу, Басю і ажаніўся з ёю.

Барбара Маеўская была сапраўдным сябрам і папечнікам свайго мужа. Яна гадала пяць сыноў: Францішка, Адама, Аляксандра, Ежага і Анто-

на (апошні памёр у дзяцінстве); эканомна вяла дамашнюю гаспадарку. Усе былі дагледжаны, у сям'і панавала дружба, добразычлівая адносіны паміж дарослымі і дзецьмі.

Сям'я ў асноўным жыла ў Навагрудку, а на святы, вясною і летам маці з дзецьмі ехала ў Завоссе. Толькі ў 1806 годзе ўсе на пастаянна пераехалі ў горад у свой дом. Але бацька пачаў часта хварэць, менш працаваў у судзе. Матэрыяльныя ўмовы з кожным годам пагаршаліся. 16 мая 1812 года на 48 годзе жыцця Мікалай Міцкевіч памёр. На руках у Барбары Міцкевіч, жанчыны без якой-небудзь прафесіі, пасля смерці мужа пазбаўленай усякіх даходаў, засталіся чатыры сыны-падлеткі. Усе яны вучыліся ў Навагрудскай дамініканскай школе.

Як жыць далей?

Маці здала ў арэнду дом, а сама з дзецьмі перабралася жыць у флігель, адмовілася ад прыслугі. І дзеці не пакінулі маці ў бядзе: Францішак пайшоў працаваць у бацькаву адвакацкую кантору, Адам стаў зарабляць прыватнымі ўрокамі і перабраўся жыць да дзядзькі Медарда Растоцкага ў вёску Рута, якую будучы паэт палюбіў на ўсё жыццё і пазней апісаў у сваёй першай баладзе «Люблю я».

Апошнія восем гадоў жыцця маці паэта былі вельмі цяжкімі і бязрадаснымі. Памёрла яна 9 кастрычніка 1820 года, калі Адам Міцкевіч займаўся ўжо на другім курсе Віленскага ўніверсітэта.

КАЛІ І ДЗЕ НАРАДЗІЎСЯ АДАМ МІЦКЕВІЧ

12 лютага 1799 года Адама Міцкевіча ахрысцілі ў Навагрудскім фарным (парафіяльным) касцёле. Але ў акце хрышчэння не назвалі ні даты, ні месца нараджэння. Гэта выклікала сярод біёграфістаў паэта спрэчкі: адны даказвалі, што паэт нарадзіўся 24 снежня 1798 года па старому стылю, другія — у гэты ж дзень, але па новаму стылю. Спрэчку вырашыла сямейная традыцыя і сябры Адама: дзень яго нараджэння заўсёды адзначалі на кучцы, 24 снежня старога стылю, у дзень, паводле святаў, Адама і Евы. Цяпер ва ўсіх энцыклапедыях і падручніках літаратуры значыцца, што Адам Міцкевіч нарадзіўся 24 снежня 1798 года (без спасылкі на стыль календара).

А вось месца нараджэння паэта па сённяшні дзень даку-

ментальна не пацверджана. Пры жыцці паэта ўсе безапярэчна месцам нараджэння называлі Навагрудак. Але пасля смерці Адама Міцкевіча ў некаторых некрологах было названа Завоссе. Думкі біёграфістаў разышліся. Уладзіслаў Сыракомля месцам нараджэння паэта называў вёску Асавец, Вінцэс Каратынскі — Навагрудак, старэйшы брат Адама Францішак — карчму Выгада (чвэрць мілі ад Завосся), а малодшы брат Аляксандр і сын паэта Уладзіслаў — Завоссе. Нарэшце, даследчыкі, супаставіўшы шматлікія факты, месцам нараджэння Адама Міцкевіча назвалі Завоссе, хаця дакументамі гэта не пацверджана.

Завосеўская сядзіба ў той час складалася з жылога дома, пабудаванага ў стылі шляхецкіх двароў: з высокім саламяным дахам, ганкам з двухскільнай стрэшкай, якую падтрымлівалі дзве калоны, і прамавугольнымі, у шэсць шыбаў вокнамі. Побач стаяў свіронак, ніжні паверх якога служыў камораю, а верхні (з маленькім балкончыкам) — жыллем. Адам успамінаў, што вясною і летам там звычайна спалі дзеці. Воддаль размяшчалася флігель і іншыя гаспадарчыя будовы.

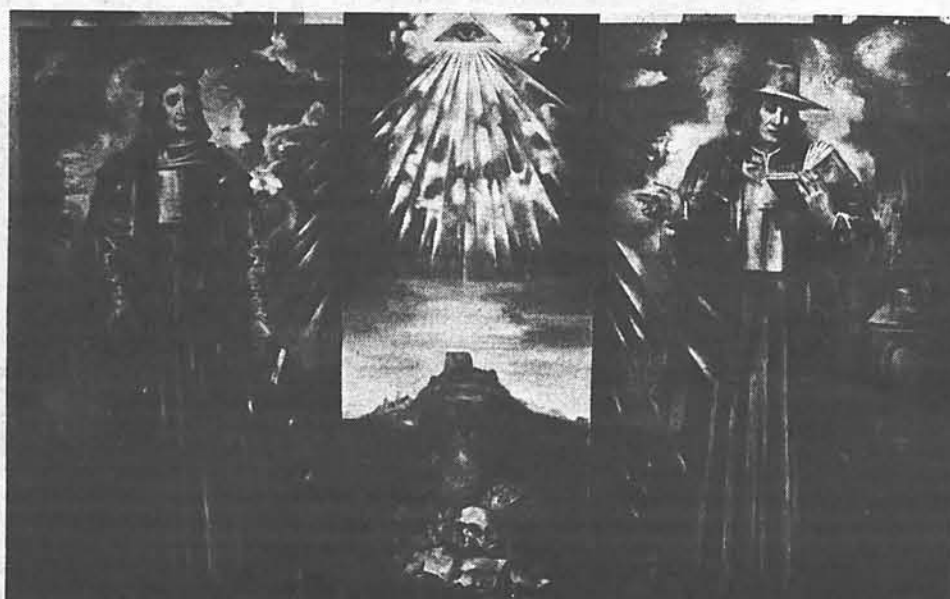
Гэта ўсё вядома нам паводле малюнкаў сябра Адама Міцкевіча Напалеона Орды і выкладчыка Навагрудскай гімназіі Эдуарда Паўловіча. Апошні апісаў і ландшафт Завосся: «Сядзібу Міцкевічаў, размяшчаную ў нізіне, якая з'яўляецца працягам вялікіх лугоў, выганай і балот каля Калычэўскага возера, з аднаго боку, а з другога ў падножжы ўзвышшаў, якія цягнуцца з поўдня, прыкрывае гара Жарнава, парослая лесам». Гэтае апісанне дакладна супадае з апісаннем Завосся ў баладзе Адама Міцкевіча «Тукай».

Цяпер тут не захавалася ніводная будыніна. Толькі на месцы завосеўскай сядзібы ўзвышаецца сціплы абеліск, надпіс на якім паведамляе, што 24 снежня 1798 года тут нарадзіўся Адам Міцкевіч.

ДЗЯЦІНСТВА ПАЭТА

Дзе і калі нарадзіўся паэт, мы ўжо ведаем. Але дзе і як праходзіла яго дзяцінства, у якім асяроддзі ён рос, аб гэтым гісторыя захавала вельмі скуныя звесткі. Ведаем толькі, што паэт называў сваё дзяцінства «сельскім і анельскім».

Уладзімір УРБАНОВІЧ.
[Заканчэнне будзе].

З жывапісных палотнаў вядомага беларускага мастака Алеся Марачкіна можна склаці выяўленчы летапіс нашай зямлі. Многа гадоў ён з натхненнем працуе над серыяй «Вядомыя дзеячы гісторыі і культуры Беларусі». Князь Вітаўт і Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі і Сымон Будны, Усяслаў Полацкі і Рагнеда, Кастусь Каліноўскі, Максім Багдановіч, Іван Луцкевіч... Створаная ім партрэтная галерэя ў бліжэйшы час папоўніцца новай работай. Напярэдадні 500-годдзя з дня нараджэння беларускага першадрукара, асветніка і вучонага Францыска Скарыны мастак завяршае жывапіснае палатно «Размова аб вечнасці. [Ф. Скарына і Парацэльс]». НА ЗДЫМКАХ: Алесь МАРАЧКІН у час работы над новым палатном; «Размова пра вечнасць. [Ф. Скарына і Парацэльс]» — новая работа мастака.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

РАЯЦЦА ДОЙЛІДЫ

КАБ ГОРАД МЕЎ
СВАЁ АБЛІЧЧА

Вязаныя пасаджэнні творчых саюзаў Беларусі ад нядаўняга часу робяцца звыклымі. Цяпер штотраас часцей не архітэктары, кампазітары, пісьменнікі збіраюцца ў сталіцы, каб паслухаць парадый свайго кіраўніцтва, а наадварот — апошнія едзе ў вобласці шукаць і абмяркоўваць мясцовы вопыт. Асабліва важна ўбачыць на свае вочы творы калег — архітэктарам. Каля двух гадоў назад Саюз архітэктараў БССР праводзіў у Гродне вялізнае мерапрыемства, прысвечанае развіццю рэстаўрацыйнай справы. А летась, восенню, у нас адбылося вялізнае пасаджэнне прэзідыума гэтай арганізацыі. Мэтай яго была дапамога калегам-архітэктарам, савецкім і партыйным органам у развіцці ўсёсак і гарадоў Гродзеншчыны, у паляпшэнні іх вонкавага выгляду, эстэтызацыі жыллага асяроддзя.

Азіраючыся сёння назад, можна адзначыць, што пры забудове нашых вёсак не было зроблена буйных памылак, як у гарадах. (З гэтага пачалася размова на пасаджэнні). Зразумела, што сям-там захапіліся і шматпавярховымі дамамі, не ўласцівымі для жыццявага ладу вяскоўца, але ў цэлым на сяле ўсё час пераважала будаўніцтва менавіта сядзібнага жылля. У горадзе ж, наадварот, дагэтуль не існуе сацыяльнай мадэлі жылля, у якім бы чалавек адчуваў сябе ўтульна. І пакуль кожная сям'я не зможа стаць заказчыкам сваёй будучай кватэры, без такога сацыяльнага заказу з боку народа жылля гмахі ў гарадах будзе заставацца безаблічнымі, шэрымі.

дучь заставацца безаблічнымі, шэрымі.

Ключ да вырашэння гэтых праблем адшукаць цяжка, але магчыма. Як адзначалася, дзеля гэтага важна, каб у працы, выкананай архітэктарам, усё было суладна паміж сабой: ландшафт, інтэр'ер і дызайн. У якасці станоўчага прыкладу пры гэтым называлася гасцініца «Гродна» з рэстаранам і лобач — кінатэатрам «Кастрычнік», забудова ў вёсцы Вавёрка Лідскага раёна і ў гарадскім пасёлку Іўе. Неабходна таксама развіваць і вытворчую базу будаўніцтва, паляпшаць яго якасць і майстэрства саміх будаўнікоў.

Але пакуль на будоўлі пануе дыктат вытворцы, якому і заказчык, і праекцуючы мусць падпарадкоўвацца. У выніку гэтага дамы-блізняты можна сустрэць не толькі па ўсёй нашай вобласці, але і ў суседняй — Брэсцкай. Як жа сапраўды кварталы забудовы аднолькавай — 90-й серыі дамоў рабіць непадобнымі адзін да аднаго? Гэтага можна дасягнуць, калі дамагчыся перапрафіліравання асобных блок-секцый, шырока ўжываць для аздаблення жылля і двароў камень, кераміку, дэкаратыўны бетон.

Зрэшты, усё са сказанага пакуль, на жаль, застаецца на ўзроўні пажаданняў. А што ўжо ўдалося зрабіць дзеля таго, каб нашы вуліцы не выглядалі гэтак паныла? Добра забудовваецца цагляна-панельнымі дамамі вуліца Горкага, нязвыклымі для горада ўздымаюцца паверхі на праспекце 60-годдзя Кастрычніка, невысокія камяніцы з чырвонай цэглы ў мікрараёне Рум-

лёва аздоблены падстрэшкамі з дахоўкі — цалкам у традыцыі кварталаў старога горада. У інстытуце «Гроднажылбуд» спраектаваны маналітны 16-павярховы дом, у бліжэйшы час будзе выкананы чарцяжы дзіцячага сада і двух 18-павярховых дамоў для маласямейных, якія таксама будуць будавацца маналітным спосабам, новым для Гродна. Будуць выпраўляцца памылкі і ў невялікіх мястэчках — малапавярховыя дамы добра спалучаюцца са старой, таксама невысокай забудовай, якая склалася гістарычна.

Адзначаўся нізкі ўзровень шмат якіх інтэр'ераў на вёсцы, дзе іх афармленнем займаюцца кааператары і самавукі. Тое ж можна сказаць і аб афармленні дарог. Цяпер усе падобныя працы будуць разглядацца абласнымі экспертамі з толькі што створанага мастацкага савета.

Шмат было сказана і пра тое, як мяркуецца рэканструяваць стары цэнтр Гродна, але пра гэта ў нашай газеце ўжо паведамлялася. Размова ішла і аб нездавальняючым стане вулічнай рэкламы і патрэбе ўзяць гэтую справу ў адны рукі.

«Вельмі нізкі мастацкі ўзровень пано на гмаху завода аўтамагнітол», — заўважыў адзін з прамоўцаў. Горад прайграе ад сваёй беднасці на скульптуру, так і не мае ён помніка, які мог бы стаць сімвалам Гродна. У сувязі з гэтым была выказана надзея на тое, што такім сімвалам можа стаць помнік Кастусю Каліноўскаму.

С. АСТРАЎЦОЎ.

АКЦЁРЫ І РОЛІ

Прыхільнікі Беларускага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа добра знаёмыя з работамі заслужаных артыстаў БССР Святланы Акруж-ной і Баласлава Сяўко (на здымку). Яны заняты ў галоўных ролях многіх спектакляў тэатра, такіх, як «Праходны бал», «Развітанне ў чэрвені», «Маскоўскія канікулы», у камедый французскага драматурга

П. Шэно «Будзьце здаровы!». Акцёры ствараюць запамінальныя, яркія вобразы сваіх герояў. Беларускі акадэмічны тэатр імя Я. Коласа пастаянна абнаўляецца. Амаль кожны год сюды прыходзіць маладое папаўненне. І Святлана Акружная, і Баласлаў Сяўко шмат увагі надаюць вучобе будучых артыстаў, дапамагаюць шліфаваць ім сваё майстэрства.

Фота Д. КЛІМАНСКАГА.

1990 ГОД АБ'ЯЎЛЕНЫ ЮНЕСКА ГОДАМ АНТОНА ЧЭХАВА

«НЕ ПРАГЛЕДЗЬЦЕ ЖЫЦЦЁ!»

Пры жыцці Антона Чэхава лічылі «несур'ёзным літаратарам» нават некаторыя разумныя крытыкі. Вялікія ж пісьменнікі ацанілі Чэхава адразу. Леў Талстой назваў яго «непараўнаным» мастаком. І з пункту гледжання формы ставіў вышэй за Тургенева, Дастаеўскага і самога сябе. Максім Горкі гаварыў, што Чэхаў дасягнуў мяжы мастацкай прастаты і з ім не можа сапернічаць у гэтым сэнсе ніводны пісьменнік. Уладзімір Караленка назваў рэалізм Чэхава «звышрэалізмам».

Высока цанілі творчасць Чэхава Джон Галсуорсі, Бернард Шоў, Томас Ман, Эрнэст Хэмінгвэй. «Наўрад ці існуе ў нашы дні хоць адзін французскі раманіст, які рапнуўся б сцвярджаць, што не адчуў на сабе прамога ўплыву Чэхава», — пісаў вядомы французскі літаратар Вяркор.

Сёння Чэхаў асабліва папулярны. І не толькі ў Расіі. Яго міжнароднае прызнанне пастаянна расце. Яго кнігі выдаюцца і перавыдаюцца. У сучасны момант ён лічыцца самым «іграемым» драматургам у свеце.

У чым прычына такога поспеху? Напэўна, у тым, што Чэхаў на пачатку новага стагоддзя адчуў з усёй вострай тое, што сёння, у нашы

стагоддзя, зведаюць і адчуваюць мільёны людзей.

Ён не належаў да кансерватараў. Ён не быў і лібералам. Ён выступаў супраць ілжы, насілля, супраць прыніжэння чалавека.

У наш трывожны, напружаны час некай па-новаму чытаюцца яго невялікія навелы: «Чалавек у футляры», «Палата № 6», «Дом з мезанінам», «Унтэр Прышчбе», «Сумная гісторыя»... Персанажы чэхаўскіх твораў гавораць часам амаль таксама, як і людзі сённяшняга дня. Іх хвалюць тыя ж самыя праблемы. Вельмі злабадзёная, напрыклад, рэпліка героя апавядання «Агрэст» (1898) Івана Іванавіча: «Свабода — гэта дабро, гаварыў я, без яе нельга, як без паветра, але трэба пачакаць. Так, я гаварыў гэта, а цяпер пытаюся: у імя чаго чакаць? У імя якіх меркаванняў? Мне гавораць, што не ўсё адразу, усякая ідэя ажыццяўляецца ў жыцці паступова, у свой час. Але хто гэта гаворыць? Дзе доказ, што гэта справядліва? Вы спасылаецеся на прыродны парадак рэчаў, на законнасць з'яў, але ці ёсць парадок і законнасць у тым, што я, жывы, думаючы чалавек, стаю над роўам і чакаю, калі ён зарасце сам ці зацягне яго глеем, у той час як, магчыма, я мог бы пераскочыць праз яго ці пабудавалі праз яго мост? І зноў-такі, у імя чаго чакаць? Чакаць, ка-

лі няма сіл жыць, а між тым жыць трэба і хочацца жыць!»

Чэхаў ніколі не крытыкуе. Ён паказвае. Са спачуваннем. Іншы раз з лёгкай усмешкай. Іншы раз без усмешкі. На некалькіх старонках стварае гісторыю чалавечага жыцця і прапаноўвае чытачу параўноўваць, супастаўляць, думаць пра мінулае, задумацца пра будучыню.

З палыхаючай прастатой паказвае ён жах штодзёнасці — самай распаўсюджанай хваробы чалавецтва. На дзвюх-трох старонках маладзенькая вясёлая дзіўчына з ямачкамі на шчоках ператвараецца ў пажылую змрочную мяшчанку. Рамантычны юнак, поўны светлых надзей, становіцца самазадаволеным домаўладальнікам. Жыццё тоне ў дробязях, растрываецца без сэнсу і мэты. І чэхаўскі дзядзька Ваня з адчаем пытаецца: колькі мне засталася яшчэ да шасцідзясяці?

Чэхаў не высмейвае сваіх герояў. Ён піша пра іх хутчэй спагадліва. Ён не чытае маралі. Ён толькі перасцерагае: не прагледзьце жыцця!

Гэты заклік таксама сучасны. І сёння, як і ўчора, працягваецца ў душы чалавека барацьба двух імкненняў: жадання быць лепшым і жадання лепш жыць. І сёння, як і ўчора, людзі прывыкаюць да бяздзейнасці, растрываючы сябе па дробязях, падманваюць уласныя цудоўныя на-

дзеі. Бесклапотнасць прыводзіць да тулі. Раўнадушша — да пошласці. І чалавек становіцца ахвярай уласнай бязвольнасці, абывацкасці. Спадзяецца толькі на выпадак.

«Не прывыкайце!» — як бы папярэджвае нас Чэхаў. Не дазваляйце шэраму, абрыдламу існаванню завалодаць вамі. Для таго каб па-сапраўднаму жыць, трэба дзейнічаць. Без гучных слоў і доўгіх прыгатаванняў. Інакш абавязкова надыйдзе той самы ракавы дзень, калі прыйдуць «сячы вішнёвы сад» — дзень расплаты за слабасць і раўнадушша.

Гэты дзень прыходзіць да многіх. Студэнты, урачы, мілья дзяўчаты, гордыя юнакі, вучоныя мужы... Адны прагледзелі жыццё ў пагоні за багаццем. Іншыя — у бяздумным пакланенні ідалу аўтарытэту. Для трэціх сэнсам існавання стаў куст агрэсту. Чацвёртыя прагледзелі шчасце ў вучоным пустэльніцтве. Пятая — у пастаянным чаканні...

І Чэхаў зноў памяркоўны. Ён не выкрывае сваіх бязвольных герояў. Яму крыўдна, што чалавек не стаў Чалавекам. Жыццё без светапогляду — цяжар, жах, гаворыць Чэхаў. Трэба ведаць, для чаго жывеш, ці ўсё глупства.

Бунін пісаў, што галоўны герой п'ес Чэхава — вечнасць. Чэхаў амаль фізічна адчувае

знішчэнне часу. «Не прагледзьце жыцця!» — яшчэ раз папярэджвае ён. Цаніце адведзеныя вам дні.

Чэхаў — прызнаны майстар кароткага апавядання і літаратурнага афарызма. Сэнс яго невялікіх навел заўсёды глыбейшы, чым знешнія межы тэмы. У гумарыстычных апавяданнях ён выказваў найглыбейшыя думкі. У смешных мініяцюрах ствараў манументальныя вобразы.

Яго апавяданні называюць маленькімі раманамі. Адным штрихом малюе ён карціну. Адным намёкам стварае характар. Нават інтанацыі яго фраз поўныя зместу. Чэхаў даволі двух радкоў, наспех занесеных у бланк, каб стварыць перспектыву характара, вобраз. Вось дастаткова характэрны прыклад: «Жонка плакала. Муж узяў яе за плечы, стражнуў, і яна перастала плакаць». «Пераварніце тэлескоп — будзе мікраскоп»...

Чэхаў не любіў юбілейў. Ён высмейваў іх у сваіх творах. 130-годдзе з дня нараджэння вялікага пісьменніка — не прычына для фармальнага ўрачыстасцей, а яшчэ адна магчымасць задумацца аб сэнсе свайго жыцця, не прагледзець яго. Чэхаў дапамагае нам у гэтым сёння. Перад вачыма зноў паўстаюць героі і персанажы «Трох сёстраў», «Дзядзькі Вані», «Дамы з сабакам», «Палаты № 6», «Дом з мезанінам»... І становіцца зусім яснай неабходнасць Чэхава, без якога нельга ўявіць не толькі рускую і сусветную літаратуру, але і ўсё наша звычайнае жыццё.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

крынічка

Уладзімір КРУПІН

РАБІНА

Ваня і Віця паспрачаліся, хто больш з'есць рабінавых ягад. Суддзёй прызначылі Лёну. Прыйшлі да рабіны, што расла на ўскраіне пасёлка, сарвалі па гронцы. Набралі пароўну самых лепшых ягад. Аднак хоць яны і самыя лепшыя, ды нават глядзець на іх было кісла.

Пасталі адзін насупраць другога. Лёна пляснула ў ладкі. І пачалі браць па адной ягадцы, есці. Лёна сачыла, каб ягады не адразу глыталі, а спачатку раскусвалі.

— Ну і салодкія, — мужа на гаварылі хлопчыкі і з'ядалі яшчэ па адной ягадцы. Пасля яшчэ па адной. І яшчэ. Елі, паглядвалі, ці многа засталася. Перш слёзы пакаціліся ў Віці.

— Прайграў! — закрычала Лёна, якая перажывала за брата.

Але Ваня сумленна сказаў, што слёзы яшчэ не доказ. Спартыўна працягвалася. І ўсё ж выйграў Ваня. Ад кіслай рабіны Віця скрывіўся, заплюшчыў вочы. Ваня, каб замацаваць перамогу, з'еў

яшчэ тры ягадкі, але і яму стала горка. Язык ледзьве варочаўся, стаў шурпатым, і так кісла было ў роце, што хацелася чым-небудзь заесці.

— Вунь, паглядзі, чарна-плодка, — паказаў Віця за крайні плот. — Яна салодкая, давай нарвём!

— Нельга, сорамна, — сказала Лёна.

Але ёй лёгка было гаварыць, яна рабіны не каштавала.

— Мы крышку, — вырашыў Ваня.

Ён прасунуў праз плот руку, дацягнуўся да чорнашых ягад і сарваў поўную жменю. А назад рука ў яго не пралазіла, бо пальцы сціснуліся ў кулак.

Што рабіць? Ягад шкада, але і сядзець каля плота так, нібы на прывязі, таксама сорамна. Яшчэ ўбачыць хто. І давалося расціснуць пальцы. Ягады пасыпаліся на зямлю...

Ішлі дамоў. Лёна ўвесь час здэкавалася: вось як сам плот злодзея злавіў.

З чорным буслам здарылася бядо: перабілі крыло. І наўрад ці ўдалося б птушцы яшчэ калі-небудзь узляцець, калі б палюўнічыя не прынеслі яго на Бабруйскую станцыю юных натуралістаў. Дзеці вылечылі бусла, як да яго вылечвалі многіх іншых жывёлін і птушак, якія мелі ў гэтым патрэбу. Цяпер на станцыі набіраюцца сіл яноты, белыя буслы, зайцы, трусы. У клопатах аб іх юныя заолэгі пазна-

юць прыроду, вучацца беражлівым адносінам да яе.

НА ЗДЫМКАХ: чорны бусел не баіцца дзятвы; шасцікласнік Раман ГАЛЫНСКІ ўжо некалькі гадоў з захапленнем займаецца на станцыі юных натуралістаў.

Фота С. ЖАЛУДОВІЧА.

ЛІЧЫЛКІ

КАЦІЛАСЯ ТОРБА

Кацілася торба
З вялікага горба
А ў той торбе
Хлеб, паляніца.
З кім ты хочаш
Падзяліцца!

САЛОМІНА, ЯРОМІНА

Саломіна,
Яроміна
Прэла,
Гарэла,
На мора
Ляцела.
Касцюк,
Масцюк,
Радзівон,
Выйдзі вон.

ЭНІКІ-БЭНІКІ

Энікі-бэнікі,
Елі варэнікі.
Энікі-бэнікі.
Клёці!

ПЛЫЎ ПА МОРЫ ЧАМАДАН

Плыў па моры чамадан,
У чамадане быў дыван,
На дыване плаваў слон.
Хто не верыць —
Выйдзі вон!

БЕГ САБАКА ЦЕРАЗ МОСТ

Бег сабака цераз мост,
Чатыры лапы, пяты — хвост.

КУРЫЦА-КВАКТУХА

Курыца-квахтуха
Вадзіла дзяцей
Каля кляцей.
Квох — сесці
На красным месцы,
Ячка знесці.

РАЗ, ДВА, ТРЫ, ЧАТЫРЫ

Раз, два, тры, чатыры,
Кошку грамаце вучылі:
Не чытаць, не пісаць,
А за мышкамі скакаць.

БАБУЛІНА ВАРТА

Добра зімовым вечарам пасядзець каля грубкі. Гудзе, пагрозліва страляе іскрамі агонь — усё яму дроў мала. У мяне й самога рукі свярбяць падкарміць ненажэру бяроза-вым паленам, але баба Юстына тут як тут. Прыструніла чырвоная вуголка жалезным шэфлікам і кажа нам абодвум — мне і агню:

— Хопіць, даражэнькія, а то печка пусціцца ў скокі!

Паглядзеў я на грубку, а на ёй і праўда дзве капліны пунсавеюць, быццам шчокі ў дзяўчыны-прыгажуні. Лепей да іх не датуляцца.

Селі вячэраць. Я прыляпіўся на адным краёчку лава, гаспадыня на другім, а паміж намі ўладкаваўся кот Рыжык. На стала, на драўляным кружку, чыгунок з бульбяю стаіць, каля яго міска з салёнымі агуркамі і якраз насупраць мяне талерка з колцам падсмажанай каўбаскі. Пах на ўсю хату — аж у носе казыча. Пара з чыгунка слупам у столь упіраецца. Ад крамянёвых агуркоў быццам зубы ў роце растуць. Во які! Адно кепска: Рыжык пакрыўдзіўся, зусім на стол не глядзіць. Не там талерку з каўбасою бабуля паставіла. Каб уладзіць сябрука, я паклаў перад ім на лаву бульбіну. Кот адсунуўся ад пачастунка, незадаволеная правуркатаў: «Гар-р-ра-чая...» Сорамна мне стала, падчапіў я відэльцам скурку ад каўбаскі ды проста ў лапы Мурлыкавічу. А ён як выгне спіну дугою, як натапырыць вусы і давай выгаворваць мне: «М-мала, м-мала...»

Зусім як у казцы!

Позна, аж за поўнач, заседзеліся мы з гаспадыняю хаты. Усмак павячэралі, доўга гутарылі. Я даведаўся, што бабулін дзед Рыгор быў лесніком, цяпер на пенсіі. Учора паехаў у горад да ўнукаў гасцяваць. А яны як заўтаюць улетку сюды — хата, нібы вулей, гудзе.

— Каб не праспаць нам заўтра! — занепа-

койся я. — Не забудзьцеся будзільнік паставіць.

— Не турбуйся, добры чалавек, — усміхнулася гаспадыня, — ёсць у мяне варта, не дасць бакі адлежаць...

— Якая варта? — здзіўіўся я. — І дзе яна?

— От пасцялю табе, тады і раскажу, — загадкава адказала баба Юстына і падхапілася з-за стала.

Неўзабаве я залез пад тоўстую коўдру, прытуліўся шчакою да мяккай падушкі.

— Заплюшчывай вочы ды слухай, — прысела каля мяне бабуля. — Найпершы мой вартавы — з вялікім чырвоным грэбнем, быццам з сякераю. Як закрычыць — глухі пачуе:

«Ку-ка-рэ-ку-у!.. За-ся-ку-у-у!»

Страшна — аж мурашкі па скуры паўзучы. А тут яшчэ хтосьці голасна так пытаецца:

«Го-го-го!.. Ка-го? Ка-го?»

Палахлівыя авечкі хутчэй у адзін гурт збіліся ды мацней адна за адну: «Бе-е-е! Не мяне-е-е! Не мяне-е-е! А маленькае цялятка са свайго кутка жаласліва:

«Ме-е-е... Мяне-е-е!»

Тут як тут суддзі знайшліся:

«Кра-кра-кра... Так-так-так!»

Хіба да сну, пачуўшы ўсё гэта? Расплюшчыў я вочы, падняў галаву, а ўжо, аказваецца, раница наступіла. Чуваць, як баба Юстына на кухні каля печы завіхаецца, з Рыжыкам размаўляе. Вучыць, каб не назаліў мяне, калі я буду акунькоў на азярыне з-пад лёду цягаць. Апануўся я хуценька і давай пасабляць гаспадыні па гаспадарцы ўпраўляцца. Найперш курам, гусям і качкам цеста занёс, потым цялятку ды авечкам сена ўкінуў. З усімі пасябраваў. Толькі з начальнікам бабулінай варты мы не паразумеліся. Ён пры мне да цеста нават не дакрануўся. Пэўна, баяўся з галавы вялікі чырвоны грэбень — сваю баявую сякеру згубіць.

Уладзімір ЯГОУДЗІК

Ніл ГІЛЕВІЧ

ЗАГАДКІ

Лупавокая Матруна —
Вечна мокрая макруня,
Ды пакуль не стане пець,
Яшчэ можна і сцяпець.
А як песню завядзе —
Няма радзачкі нідзе:
Хоць ты вушы затыкай.
Ці за тры вярсты ўцякай.
(едаж)

Лясной сцяжынкой,
Дзе густыя шаты,
Працаўнічок
Спяшаецца дахаты.
Яго амаль і не відаць,
Малога,
А цягне — болей
За сябе самога.
(Мурлыка)

Поўная бочачка
Чорных круп,
Замест затычкі
Наверсе — струп.
(Макаўка)

Хтосьці дужы,
Невядомы
На раку паклаў пячаць:
Без сякеры
Ці без лома
Анікому не пачаць.
(гел)

Вырасла урода
На ўскрайку агарода,
Хто зачэпіць за хоча,
Бы ўджалены
Адскоча.
(Краніва)

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

22⁰3600, МІНСК,
ЛЕНІНСКІ РАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга друкарня
Выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зак. 102

ПАЦЕШКІ

ЛАДКІ ЛАДКОМ

Ладкі ладком,
Піражкі з мядком,
Кашка з алеем,
Есці не ўмеем.

ЛАДУ, ЛАДУ

— Ладку, ладку, ладкі,
Дзе былі!
— У бабкі.
— А што елі!
— Кашку.
— А што пілі!
— Бражку.
Бабулька казала,
Як нас частавала:
— Прыходзьце часцей,
Пачастую смачней:

Дам вам сыравашкі,
Бярозавай кашкі.

ГУШКІ, ГУШКІ, ГУШКІ...

Гушкі, гушкі, гушкі,
Прыляцелі птушкі,
Селі на варотах
У чырвоных ботах.
Сталі сакатаці.
Чаго птушкам даці!
Прынясу ім жыта,
Будуць птушкі сыты.
Дам яшчэ гароху,
Хай ядуць патроху.
Ды пасыплю грэчкі,
Хай нясуць яечкі.

ІШОУ БАЙ ПА СЦЯНЕ

Ішоў бай па сцяне,

Нёс торбу на спіне.
Што ў торбе, то мне,
Што ў карыце, то Мікіце.

А ЧУ-ЧУ, ЧУ-ЧУ, ЧУ-ЧУ

А чу-чу, чу-чу, чу-чу,
Я гарох малачу
На чужым тачку,
На прыгорачку.

Пакацілася зярно
На Марцінава гумно.
Марцін — з мяшком,
Марцініха — з гаршком.

Марцінятачкі-
Чарцянятачкі
Блішчэць валочуць,
Есці хочуць.